

TISH KARIESINING ERTA BOSQICHLARINI ANIQLASH VA PROFILAKTIKA USULLARI

Qo'chqorov Sh. E., Stomatologiya yo'nalishi, DNT-301U guruh

Ilmiy rahbar: Mirxayitov M. M., Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti

Terapevtik stomatologiya kafedrası.

Dolzarbli

Tish kariesi dunyo bo'yicha keng tarqalgan og'iz bo'shlig'i kasalliklaridan biri bo'lib, bolalar, o'smirlar va kattalarda uchrashi mumkin. Karies tish qattiq to'qimalarining mahalliy zararlanishi bilan tavsiflanadi. Kasallikning rivojlanishida tish yuzasida to'plangan mikroblar blyashkasi, fermentatsiyalanuvchi uglevodlar, vaqt va tish to'qimalarining individual xususiyatlari o'zaro ta'sir qiladi.

Dastlabki bosqichda emal tarkibidagi mineral moddalar, ayniqsa kalsiy va fosfat ionlari yo'qolishi mumkin. Bu jarayon demineralizatsiya deb ataladi. Emal yuzasida oq yoki bo'rsimon dog' paydo bo'lishi erta kariesning klinik belgilaridan biridir. Ushbu bosqichda har doim ham kovak hosil bo'lmaydi, shu sababli zararlanishni erta aniqlash tish to'qimalarini saqlash imkonini oshiradi.

Karies dastlab ko'pincha og'riqsiz kechadi. Bemor tishda og'riq sezmagani uchun stomatologga kech murojaat qilishi mumkin. Natijada jarayon emal bilan cheklanmay, dentinga o'tishi va kengroq davolashni talab qilishi ehtimoli ortadi. Shuning uchun kasallikni erta aniqlash, xavf omillarini baholash va individual profilaktika rejasini tuzish muhimdir.

Tadqiqotning maqsadi va vazifalari

Tadqiqotning maqsadi tish kariesining rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni o'rganish, erta bosqichlarni aniqlash usullarini tavsiflash va profilaktikaning samarali yo'llarini yoritishdan iborat.

Maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: kariesning dastlabki

klinik belgilarini tavsiflash; diagnostika usullarini ko'rib chiqish; og'iz gigiyenasi va ovqatlanish odatlarining ahamiyatini baholash; fluoridli vositalar hamda professional profilaktika imkoniyatlarini yoritish; bemorlarni profilaktik maslahat bilan ta'minlash zarurligini asoslash.

Materiallar va qo'llanilgan usullar

Ushbu tezisda tibbiy adabiyotlar, ilmiy maqolalar va klinik amaliyotda qo'llaniladigan diagnostika hamda profilaktika usullari tahlil qilingani bayon etilgan. Shuningdek, 10–15 nafar yosh bemorning og'iz bo'shlig'i holati o'rganilgani ko'rsatilgan. Bemorlarning karies belgilari, og'iz gigiyenasi va profilaktik vositalardan foydalanish odatlari baholangan.

Klinik ko'rikda tish yuzalari yetarli yoritish sharoitida tekshiriladi. Zarur bo'lsa, tish yuzasidagi blyashka ehtiyotkorlik bilan tozalanib, emalning rangi, yaltiroqligi va yuzasi baholanadi. Oq dog'lar demineralizatsiya belgisi bo'lishi mumkin, biroq tashxisni faqat rang o'zgarishiga asoslab qo'yish to'g'ri emas. Shifokor boshqa klinik belgilar va bemorning karies xavfini ham hisobga oladi.

Tishlar orasidagi yashirin zararlanishlarda rentgenologik tekshiruv qo'llanishi mumkin. Lazerli diagnostika va karies-indikatorlar ayrim holatlarda qo'shimcha ma'lumot beradi. Ular klinik ko'rikning o'rnini bosmaydi, balki shifokorning umumiy baholashiga yordam beradi. So'rovnoma orqali tish tozalash chastotasi, fluoridli pasta ishlatish, shirin mahsulotlarni iste'mol qilish va stomatolog ko'rigiga borish odatlari haqida ma'lumot to'planadi.

Natijalar

Dastlabki materialda tekshiruvdan o'tkazilgan 10–15 nafar yosh bemorning 70–80 foizida emalning oq dog' ko'rinishidagi erta demineralizatsiya belgilari aniqlangani qayd etilgan. Ushbu raqamlar kichik guruh kuzatuviga tegishli bo'lib, keng aholi guruhiga to'g'ridan-to'g'ri tatbiq etilmasligi lozim.

Materialda og'iz gigiyenasi o'rtacha yoki past darajada bo'lgan bemorlarda karies belgilari ko'proq uchragani ta'kidlangan. So'rovnoma ishtirokchilarining 60–70 foizi tishlarini kuniga bir marta tozalashini bildirgan. Bunday holat tishlarni

muntazam va to'g'ri tozalash bo'yicha tushuntirish ishlarini kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi.

Shuningdek, ftoridli tish pastasidan foydalanuvchilar orasida erta karies kamroq kuzatilgani bayon etilgan. Ftorid emalning kislotalar ta'siriga chidamliligini oshirish va remineralizatsiya jarayonini qo'llab-quvvatlashga yordam beradi. Biroq karies xavfi faqat bitta omil bilan belgilanmaydi; ovqatlanish, blyashka miqdori, so'lak xususiyatlari va individual gigiyena odatlari ham muhim.

Profilaktik suhbatlardan so'ng ishtirokchilarning aksariyati og'iz gigiyenasiga e'tibor qaratish zarurligini tan olgani ko'rsatilgan. Bu natija bemorni o'qitish va uning kundalik odatlarini yaxshilash profilaktika ishining muhim qismi ekanini ta'kidlaydi.

Kariesning erta bosqichlarini aniqlash usullari

Vizual tekshiruv eng asosiy usullardan biridir. Emal yuzasidagi oq, bo'rsimon dog', tabiiy yaltiroqlikning kamayishi va sirtning o'zgarishi erta zararlanishdan darak berishi mumkin. Tekshiruvda tishlarning fissuralari, kontakt yuzalari va milkka yaqin sohalariga alohida e'tibor beriladi, chunki blyashka ushbu joylarda ko'proq to'planishi mumkin.

Rentgenologik usul tishlar orasidagi yoki ko'z bilan aniqlash qiyin bo'lgan zararlanishlarni aniqlashda yordam beradi. Biroq rentgen tekshiruvi har bir bemorga avtomatik ravishda o'tkazilmaydi; uning zarurligini stomatolog klinik holatga qarab belgilaydi.

Karies-indikatorlar tish yuzasidagi ayrim o'zgarishlarni ko'rsatishda yordam berishi mumkin, lekin natija klinik belgilar bilan birga baholanadi. Lazerli diagnostika esa ayrim qurilmalar yordamida tish to'qimasidagi o'zgarishlar haqida qo'shimcha signal beradi. Har qanday yordamchi usulda noto'g'ri musbat yoki noto'g'ri manfiy natija bo'lishi mumkinligi sababli, yakuniy xulosa kompleks baholashga asoslanadi.

Karies rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillar

Kariesning rivojlanishida tish yuzasidagi mikroob blyashkasi muhim o'rin tutadi. Blyashka tarkibidagi mikroorganizmlar shakar va boshqa fermentatsiyalanuvchi uglevodlardan kislotalar hosil qiladi. Kislotalar emal mineral moddalarining erishiga sabab bo'lishi mumkin. Shakarli mahsulotlarni tez-tez iste'mol qilish tish yuzasining kislota ta'sirida bo'lish vaqtini uzaytiradi.

Og'iz gigiyenasining yetarli bo'lmashligi blyashka to'planishiga olib keladi. Bundan tashqari, so'lak miqdori va tarkibi, tishlarning anatomik tuzilishi, umumiy ovqatlanish odatlari hamda ftorid ta'siri karies xavfiga ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli profilaktika faqat tish pastasini almashtirish bilan cheklanmay, bir nechta omilni birgalikda nazorat qilishni talab etadi.

Profilaktika choralari

Birinchi navbatda, tishlarni kuniga kamida ikki marta, jumladan uxlashdan oldin, ftoridli tish pastasi bilan tozalash kerak. Tish tozalashda barcha yuzalarga e'tibor berish va tish-milk chegarasini ehtiyotkorlik bilan tozalash muhim. Tishlar orasidagi blyashkani kamaytirish uchun tish ipi yoki interdental cho'tkalardan foydalanish mumkin.

Ftoridli pastalar emalni kislota ta'siriga nisbatan chidamliroq qilish va mineral tiklanish jarayonini qo'llab-quvvatlashga yordam beradi. Pasta tarkibidagi ftorid miqdori yoshga va individual ehtiyojga mos tanlanishi kerak. Bolalarda pastani yutib yubormaslik va undan to'g'ri foydalanishni kattalar nazorat qilishi muhim.

Ovqatlanishda shakarli ichimliklar va shirinliklarni tez-tez iste'mol qilishni kamaytirish tavsiya etiladi. Asosiy ovqatlanish tartibiga rioya qilish va kun davomida shakarli mahsulotlarni qayta-qayta iste'mol qilmaslik karies xavfini kamaytirishga ko'maklashadi. Ovqatdan keyin suv bilan chayish foydali qo'shimcha odat bo'lishi mumkin, ammo u tishlarni tozalash o'rnini bosa olmaydi.

Stomatologik ko'riklar kariesni erta aniqlash va individual xavfni baholashga yordam beradi. Ko'rik oralig'i bemorning yoshi, karies tarixi va xavf darajasiga qarab belgilanadi. Karies xavfi yuqori bo'lgan bemorlarga shifokor ftoridli lak yoki

gel kabi professional profilaktika muolajalarini tavsiya qilishi mumkin. Ayrim tishlarning chuqur fissuralarida fissura germetizatsiyasi ham ko'rib chiqiladi.

Profilaktik suhbatlarda bemorga tish tozalash texnikasini ko'rsatish, mos gigiyena vositalarini tanlash va ovqatlanish odatlarini muhokama qilish lozim. Bemorning tavsiyalarni tushunishi va kundalik hayotda qo'llashi profilaktika samaradorligiga bevosita ta'sir qiladi.

Xulosa

Tish kariesining erta bosqichlarini aniqlash va profilaktika choralarini o'z vaqtida qo'llash tishlarning qattiq to'qimalarini saqlashga yordam beradi. Vizual tekshiruv asosiy usul bo'lib, zarur holatlarda rentgenologik va boshqa qo'shimcha diagnostika usullari bilan to'ldirilishi mumkin. Oq dog' bosqichida kovak hali hosil bo'lmagan bo'lsa, gigiyenani yaxshilash va shifokor tavsiya qilgan remineralizatsion choralar jarayonni nazorat qilishga yordam berishi mumkin.

Karies profilaktikasining asosiy yo'nalishlari — kuniga ikki marta tish tozalash, ftoridli pastadan to'g'ri foydalanish, tish oralig'ini tozalash, shakar iste'moli chastotasini kamaytirish va muntazam stomatologik ko'rikdan o'tishdir. Stomatolog va bemor hamkorligi, shuningdek, profilaktik ta'lim tishlarni uzoq muddat sog'lom saqlashda muhim o'rin tutadi.]